Onderduikers bij de familie Stark aan de Zanddijk in Eierland vieren oud en nieuw 1943-1944.

Onderduikers en oorlogsverhalen in blad Historische Vereniging

Toeristen waren er tijdens de Tweede Wereldoorlog niet. Wel veel onderduikers, ook van de overkant. Wie waren zij en waar kwamen zij vandaan? Wie riskeerden hun leven om hen gastvrijheid te verlenen? Wie waren de mensen die onderduikers en gastheren en -vrouwen bij elkaar brachten?

Voor de speciale editie van de Historische Vereniging met als thema "75 jaar bevrijding: oorlogsherinneringen" dook Wilma Eelman diep in het onderwerp. Ze haalde een schat aan gegevens boven. Onder meer uit een zwart geverfd metalen blik vol papier, afkomstig uit de nalatenschap van haar ouders. Haar vader hield in de oorlog de bonnenadministratie bij van de Texelse afdeling van de Landelijke Organisatie (LO) voor hulp aan onderduikers bij. De papieren, met onder meer de namen van onderduikers en hun gastgezinnen op Texel, zijn nooit in handen van de bezetters gevallen. 75 jaar later komen ze alsnog tevoorschijn en komen ook namen van contactpersonen van deze organisatie naar buiten.

In 1941 werden alle Nederlanders verplicht tot het bij zich dragen van een persoonsbewijs. Toen in 1943 de bezetters de Arbeidseinsatz, de verplichte tewerkstelling in Duitsland, invoerde, riep de illegale pers de bevolking op niet te vertrekken en zo nodig onder te duiken. Ambtenaren op het Texelse gemeentehuis zorgden dat onderduikers over de onmisbare identiteitskaart konden beschikken. En eveneens over het net zo onmisbare gele kaartje dat nodig was om op Texel, toen Sperrgebiet, te verblijven. Ook veranderden ambtenaren persoonsgegevens, zoals geboortedata, adressen en beroepen op het persoonbewijs. Kelder, hoofd van de secretarie op het gemeentehuis de distributiedienst op Texel, had in bedekte termen opdracht gegeven speciale verzoeken voor hulp aan onderduikers te honoreren. Kelder was ook hoofd van de LO op Texel en commandant van de Ordedienst van de Ondergrondse van Texel. Hij moest, onder de ogen van NSB-burgemeester Rijk de Vries, behoedzaam te werk gaan.

Dokter H. W. van Dommelen uit De Cocksdorp was oprichter van de LO op Texel en hoofd van de afdeling LO in De Cocksdorp. Hij regelde via zijn contacten voor Texelse jongens onderduikadressen in Andijk en omgeving.

Jaap Hopman van De Nederlanden bij De Koog was ondergedoken bij de familie Bot in Wervershoof. Gerrit Troost uit De Cocksdorp leerde "zijn" Corrie kennen tijdens de onderduik bij de familie Groot in Andijk. En Klaas Doornekamp uit Utrecht trouwde na zijn onderduik bij de familie Hein Thomassen in De Cocksdorp na de oorlog met dochter Annie Thomassen. Dick Hooijberg zat eerst ondergedoken bij weduwe Blom in Oudeschild en later bij Simon en Johanna Bakker-Schoenmaker aan de Westerweg. Die hadden weinig voor hem te doen en daarom hielp hij bij de buren, de familie Kuip op "Rozenburg". Dochter Corry, pas 14, was smoorverliefd op hem. Hij schreef iets in haar poesiealbum.

Via dokter Van Dommelen dook vanaf juli 1943 een groot aantal jongens uit Utrecht op Texel onder. Wilde je naar Texel, dan liep het vergunningentraject via burgemeester Rijk de Vries. Dat werd omzeild. Boeren en aannemers hadden regelmatig personeel nodig, voor de oogst (voedselvoorziening) en de bouw van bunkers. Hun aanvragen kwamen bij Karel Stoepker en Bram Westdorp van het arbeidsbureau. Dat duo ontving uit Utrecht namen en andere gegevens van jongens die moesten onderduiken om aan de Arbeidseinsatz te ontkomen. Zo regelden ze naar schatting voor honderden overkantse aspirant-onderduikers een Ausweise voor Texel.

De onderduikers hadden hier een behoorlijke vrijheid. Klein alarm betekende: niet op straat. Groot alarm: meteen in de schuilplaats. Het personeel van TESO speelde een belangrijke signalerende rol. Zij waarschuwden als er verdachte Duitse eenheden op de boot zaten.

Bijzonder ook het verhaal over Nan Huisman, die tijdens de mobilisatie dienstplichtig militair was. Harry de Graaf (van 1941) haalt persoonlijke herinneringen op aan de oorlog. En van Ineke Vonk-Uitgeest komen de gedetailleerde oorlogsherinneringen van haar vader Klaas Uitgeest (1936-2017), zoals over de soms levensgevaarlijke kwajongensstreken die hij uithaalde.

Onderduiker Henk Broekema, Zaltbommel wenst al zijn vrienden en bekenden op Texel een gelukkig en voorspoedig Nieuwjaar.